Ба шурои диссертатсионии
6D.КОА-063 назди Донишгоҳи
Байналмилалии сайёҳӣ
ва соҳибкории Тоҷикистон

Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Самандарова Зарнигор Умаровна дар мавзуи «Рушди устувори сайёҳии аграрӣ (дар мисоли вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.12. – Иқтисодиёти сайёҳӣ ва меҳмондорӣ)

Муқаддима. Автореферати диссертатсияи Самандарова Зарнигор Умаровна ба масъалаи муҳимми илмию амалӣ – рушди устувори сайёҳии аграрӣ дар шароити деҳот, бо истифода аз имкониятҳои табиӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва таърихию фарҳангии вилояти Хатлон бахшида шудааст. Мавзуи интихобшуда аз нигоҳи иқтисодиёти минтақавӣ, рушди деҳот, диверсификатсияи фаъолияти хоҷагиҳои кишоварзӣ ва ташкили манбаъҳои иловагии даромади аҳолии деҳот аҳаммияти назаррас дорад.

Дар автореферат дуруст таъкид гардидааст, ки имкониятҳои сайёҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла захираҳои минтақаҳои деҳот ҳанӯз пурра истифода нашудаанд. Дар чунин шароит рушди сайёҳии аграрӣ метавонад ҳамчун яке аз самтҳои диверсификатсияи фаъолияти иқтисодии деҳот, василаи истифодаи самараноки захираҳои маҳаллӣ, ташкили ҷойҳои нави корӣ, васеъ намудани бозори маҳсулоти кишоварзӣ ва баланд бардоштани даромади субъектҳои маҳаллӣ баромад намояд. Аз ин ҷиҳат, интихоби вилояти Хатлон ҳамчун объекти тадқиқот мантиқӣ буда, бо хусусияти агросаноатии минтақа ва мавҷудияти имкониятҳои гуногуни сайёҳӣ асоснок мегардад.

Аҳаммияти мавзуъ инчунин бо зарурати такмили механизмҳои ташкилию иқтисодӣ ва дастгирии давлатии сайёҳии аграрӣ алоқаманд мебошад. Дар автореферат робитаи мавзуи тадқиқот бо барномаҳо ва стратегияҳои соҳавию иҷтимоию иқтисодии кишвар нишон дода шуда, масъалаи рушди сайёҳии аграрӣ дар заминаи ҳадафҳои рушди устувори деҳот баррасӣ гардидааст. Ин муносибат имконият медиҳад, ки масъалаи

сайёҳии аграрӣ на танҳо ҳамчун самти хизматрасонӣ, балки ҳамчун унсури рушди иқтисодиёти маҳаллӣ ва минтақавӣ арзёбӣ карда шавад.

Мақсад ва вазифаҳои тадқиқот. Мақсади диссертатсия дар автореферат ҳамчун асоснок намудани заминаҳои назариявӣ ва коркарди равишҳои методӣ ҷиҳати таъмини рушди устувори сайёҳии аграрӣ ҳамчун шакли инноватсионии фаъолияти иқтисодӣ дар шароити деҳот муайян карда шудааст. Мақсади гузошташуда хусусияти комплексӣ дошта, масъалаҳои назариявӣ, методологӣ, таҳлилӣ ва амалии рушди соҳаи мазкурро дар бар мегирад.

Барои ноил шудан ба мақсад вазифаҳои асосӣ, аз ҷумла рушди асосҳои назариявии сайёҳии аграрӣ ҳамчун намуди нисбатан нави фаъолият дар деҳот; таҳияи усули арзёбии рушди устувори сайёҳии аграрӣ ва асоснокии техникию иқтисодии лоиҳаҳои ташкили объектҳои моделии сайёҳӣ; арзёбии самаранокии иҷтимоию иқтисодии рушди сайёҳии аграрӣ; инчунин таҳияи тавсияҳои илмӣ-амалӣ барои такмили механизми ташкилию иқтисодии рушди соҳа пешбинӣ шудаанд.

Таҳлили мазмуни автореферат нишон медиҳад, ки байни мақсад, вазифаҳо ва сохтори асосии тадқиқот алоқамандӣ вуҷуд дорад. Натиҷаҳои пешниҳодшуда ба ҳалли масъалаҳои гузошташуда равона гардида, тадқиқот аз баррасии масъалаҳои назариявӣ ба таҳлили вазъи воқеии соҳа ва сипас ба таҳияи пешниҳодҳои амалӣ мегузарад.

Мазмун ва самтҳои асосии тадқиқот. Аз мазмуни автореферат бармеояд, ки дар қисми назариявӣ масъалаи моҳият ва мазмуни мафҳуми «сайёҳии аграрӣ» мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Муаллиф таърифҳои гуногуни мавҷударо баррасӣ намуда, мавқеи худро пешниҳод кардааст, ки тибқи он сайёҳии аграрӣ ҳам шакли фаъолияти иқтисодӣ дар деҳот ва ҳам бахши фаъолияти туристӣ буда, ба истифодаи захираҳои иқтисодӣ, табиӣ ва таърихию фарҳангии маҳалҳои деҳот асос меёбад.

Ҷиҳати мусбати тадқиқот дар он ифода меёбад, ки сайёҳии аграрӣ аз нуқтаи назари рушди устувори деҳот баррасӣ гардида, таъсири эҳтимолии он ба шуғл, даромади аҳолӣ, фурӯши маҳсулоти кишоварзӣ, рушди ҳунарҳои мардумӣ, инфрасохтор ва дигар ҷанбаҳои ҳаёти иҷтимоию иқтисодии маҳаллӣ нишон дода шудааст.

Қисми таҳлилӣ ба омӯзиши вазъи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва вилояти Хатлон бахшида шуда, нишондиҳандаҳои солҳои гуногун таҳлил гардидаанд. Дар автореферат тағйирёбии шумораи сайёҳон, субъектҳои

хизматрасонӣ, инфрасохтори сайёҳӣ, шумораи кормандон, даромад аз хизматрасонӣ ва дигар нишондиҳандаҳо инъикос ёфтааст. Аз ҷумла, барои солҳои 2020–2024 тағйирёбии як қатор нишондиҳандаҳои фаъолияти субъектҳои хизматрасонии сайёҳии вилояти Хатлон оварда шудааст.

Дар қисми дурнамоӣ масъалаҳои самтҳои афзалиятнок, моделҳои рушди сайёҳии аграрӣ, самаранокии иқтисодию иҷтимоӣ ва такмили танзими давлатӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Муаллиф якчанд модели рушди сайёҳии аграрӣ, аз ҷумла ташкили шабакаҳои минтақавӣ, эҳёи муҳити иҷтимоию фарҳангӣ, рушди объектҳои махсусгардонидашудаи хурду миёна ва ташкили паркҳои калони бисёрфункционалии кишоварзӣ ва сайёҳӣ пешниҳод менамояд.

Аз нуқтаи назари амалӣ, пешниҳоди корхонаҳои оилавии сайёҳии аграрӣ ва кооперативҳои хизматрасонии сайёҳӣ қобили таваҷҷуҳ мебошад. Ин пешниҳодҳо ба хусусиятҳои хоҷагиҳои деҳот ва имконияти ҷалби аҳолии маҳаллӣ ба фаъолияти хизматрасонӣ алоқаманд карда шудаанд.

Навгонии илмӣ ва аҳаммияти назариявию амалии тадқиқот. Мувофиқи автореферат, навгонии илмии тадқиқот пеш аз ҳама дар такмили асосҳои назариявии сайёҳии аграрӣ, равшан намудани моҳияти мафҳум, муайян намудани сохтор ва унсурҳои механизми ташкилию иқтисодии рушди он ифода меёбад. Муаллиф, инчунин равишҳои методии арзёбии сатҳи рушди устувори сайёҳии аграрӣ, минтақабандӣ ва таснифоти маҳалҳо аз рӯйи сатҳи ҷолибияти онҳо барои рушди сайёҳии аграриро пешниҳод менамояд.

Эродҳо ва камбудиҳои илмӣ. Бо вуҷуди аҳаммияти илмӣ ва амалии тадқиқот, дар автореферат як қатор масъалаҳое мавҷуданд, ки такмили минбаъдаи онҳоро мувофиқи мақсад мешуморем.

1. Дар қисми назариявии автореферат мафҳуми «сайёҳии аграрӣ» аз мавқеъҳои гуногун баррасӣ гардида, таърифи муаллиф низ пешниҳод шудааст. Аммо фарқияти методологӣ ва меъёрии байни мафҳумҳои «сайёҳии аграрӣ», «сайёҳии деҳот» ва дигар шаклҳои ба онҳо наздик пурра низомнок карда нашудааст. Аз ин рӯ, ба мақсад мувофиқ мебуд, ки меъёрҳои мушаххаси ҷудокунии ин мафҳумҳо — аз рӯйи мақсад, захираҳои истифодашаванда, иштироки хоҷагиҳои кишоварзӣ, намуди маҳсулоти туристӣ ва натиҷаи иқтисодӣ — равшантар асоснок карда шаванд.

2. Дар автореферат барои арзёбии рушди устувор ва самаранокии иҷтимоию иқтисодии сайёҳии аграрӣ як қатор нишондиҳандаҳо пешниҳод

шудаанд, вале тартиби ягонаи ҳисобкунии нишондиҳандаи интегралии самаранокӣ ва асосноккунии вазни ҳар як нишондиҳанда ба таври кофӣ муфассал нишон дода нашудааст. Агар механизми ҳисобкунӣ, интихоби вазнҳо ва тартиби гурӯҳбандии ноҳияҳо аз рӯйи сатҳи рушди сайёҳии аграрӣ возеҳтар пешниҳод карда шавад, имконияти муқоисаи илмии ноҳияҳои вилояти Хатлон ва истифодаи методика дар дигар минтақаҳо бештар мегардад.

3. Дар қисми марбут ба моделҳои рушди сайёҳии аграрӣ чор модели асосӣ пешниҳод гардидааст, аммо робитаи ҳар як модел бо хусусиятҳои мушаххаси ноҳияҳои вилояти Хатлон — захираҳои табиӣ, сатҳи рушди кишоварзӣ, инфрасохтор, дастрасии нақлиётӣ, иқтидори сармоягузорӣ ва бозори эҳтимолии сайёҳӣ — нисбатан камтар мушаххас шудааст. Ба андешаи мо, гурӯҳбандии ноҳияҳо аз рӯйи иқтидори агротуристӣ ва муайян намудани модели афзалиятнок барои ҳар гурӯҳ арзиши амалии пешниҳодҳоро боз ҳам баланд мебардошт.

Эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, ба натиҷаҳои умумии тадқиқот таъсири ҳалкунанда намерасонанд. Баръакс, бартараф намудани онҳо метавонанд барои рушди минбаъдаи самти тадқиқот ва татбиқи васеи натиҷаҳои он заминаи иловагӣ фароҳам оварад.

Хулосаи тақриз. Дар маҷмуъ, автореферати диссертатсияи Самандарова Зарнигор Умаровна дар мавзуи «Рушди устувори сайёҳии аграрӣ (дар мисоли вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон)» тадқиқоти мустақилона анҷомдодашуда буда, ба ҳалли масъалаи муҳимми илмӣ ва амалии иқтисодиёти минтақавӣ ва иқтисодиёти сайёҳӣ бахшида шудааст. Муаллиф дар он масъалаҳои назариявии ташаккули мафҳуми сайёҳии аграрӣ, хусусиятҳои рушди он дар деҳот, вазъи воқеии соҳа дар вилояти Хатлон, имкониятҳои рушди минбаъда, моделҳои ташкилӣ, самаранокии иҷтимоию иқтисодӣ ва механизмҳои танзиму дастгирии давлатиро мавриди таҳлил қарор додааст.

Мазмун ва натиҷаҳои дар автореферат инъикосёфта ба мақсад ва вазифаҳои гузошташуда мутобиқат дошта, аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ доранд. Натиҷаҳои тадқиқот барои мақомоти давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ, субъектҳои фаъолияти сайёҳӣ ва хоҷагиҳои кишоварзӣ дар самти истифодаи имкониятҳои деҳот ва диверсификатсияи фаъолияти иқтисодӣ метавонанд аҳаммияти амалӣ дошта бошанд.

Умуман, автореферати кори диссертатсионии Самандарова Зарнигор Умаровна дар мавзуи «Рушди устувори сайёҳии аграрӣ (дар мисоли вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.12. – Иқтисодиёти сайёҳӣ ва меҳмондорӣ) пешниҳод гардидааст ба талаботи низомномаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2. – Иқтисодиёт (5.2.12. – Иқтисодиёти сайёҳӣ ва меҳмондорӣ) мебошад.

Тақриздиҳанда:

д.и.и.,профессори кафедраи идоракунии молияи давлатӣ ва иқтисоди рақамии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Набизода Т.Т.

Имзои д.и.и., профессор Набизода Т.Т. –ро тасдиқ менамоям:

Сардори Раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва корҳои махсуси Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Насурдинзода А.Н

Суроға: 734003, Тоҷикистон, ш. Душанбе, куч. Саид Носир, 33
Телефон: +992(37) 224-17-86